



Energieke Landschappen

Duurzame energie in het buitengebied volgens de Utrechtse natuur- en milieuorganisaties

De Utrechtse natuur- en milieuorganisaties - dat zijn Natuurmonumenten, Het Utrechts Landschap, Landschap Erfgoed Utrecht, Staatbosbeheer, IVN en de Natuur en Milieufederatie Utrecht - hebben gezamenlijk nagedacht over wat zij belangrijk vinden bij de inpassing van duurzame energieopwekking in het buitengebied. Een hele opgave: want hoe kunnen we in onze provincie ruimte bieden aan een snelle energietransitie mét oog voor alle natuurwaarde en landschapskwaliteiten die Utrecht rijk is?

Het resultaat is deze visie 'Energieke Landschappen'. Graag lichten we aan u (overheden, initiatiefnemers en bewoners) toe wat wij op dit thema te bieden hebben, en wat we van anderen verwachten.

Energieke landschappen

Een van de grootste bedreigingen voor de mens én de natuur op de lange termijn is de huidige trend van klimaatverandering. Die trend kunnen we nu gelukkig nog remmen: door zo snel mogelijk het gebruik van fossiele brandstoffen af te schakelen en toe te werken naar een volledig duurzame energievoorziening. Zaak dus om alle zeilen bij te zetten, óók in de provincie Utrecht!

Willen we de provincie in 2040 energieneutraal hebben, dan zullen we direct aan de slag moeten met een breed scala aan maatregelen. Zo kan er nog veel energie worden

bespaard en moeten alle geschikte daken in de provincie worden voorzien van zonnepanelen. Maar dat alleen is niet voldoende: we zullen ook meer duurzame energie moeten gaan produceren in het landelijk gebied. Windenergie, zonnenvelden, duurzame biomassa, aardwarmte – ze spelen allemaal een rol in de energievoorziening van de toekomst. Landschappen zoals we die nu kennen, gaan dus (opnieuw) aanzienlijk veranderen, om ruimte te bieden aan een nieuwe generatie energieke landschappen.

De natuur- en milieuorganisaties in de provincie Utrecht zien dat een voortvarende klimaataanpak een

constructieve inzet vereist van ons allemaal, en willen daarom ook zelf graag een bijdrage leveren. Dat doen we door zelf maximaal energie te gaan besparen, en de mogelijkheden te onderzoeken voor duurzame energieproductie. En ook door duidelijk te communiceren over wat wij van de provincie en andere partijen verwachten in deze ontwikkeling. In deze visie op energielandschappen zetten we in een reeks speerpunten uiteen wat wij belangrijk vinden en wat wij in samenwerking met andere partijen kunnen bijdragen. Onze inzet: een duurzame én leefbare provincie Utrecht, met kwalitatief hoogstaande en energieke landschappen.



Benut de komst van energielandschappen als kans voor integrale landschapsontwikkeling.

Als direct gevolg van de energietransitie worden momenteel overall in de provincie de kaarten op tafel gelegd, om in een breed gezelschap te praten over de toekomst van onze fysieke leefomgeving. Wat ons betreft is dit een kans om nieuwe waardevolle landschappen te creëren waarin verschillende ruimtelijke thema's met elkaar worden verbonden: hoe ziet de toekomst van een gebied eruit, welke opgaven spelen hier en hoe kunnen we het landschap hierop inrichten? Wij pleiten daarom voor integrale gebiedsontwikkeling. Daarin vormt de bestaande en potentiële kwaliteit van natuur en landschap een belangrijk afwegingscriterium bij de keuze van projectlocaties, en kunnen natuur en landschap mee ontwikkelen met duurzame energie en andersom. Dat kan door slim ontwerp bij nieuwe energieprojecten, maar ook door de geldstromen die uit deze projecten voortvloeien (mede) te benutten voor ontwikkeling van nieuwe natuur en landschap.

Bevorder bovenlokale samenwerking en afstemming tussen gemeenten en regio's.

Om tot goede, integrale afwegingen te kunnen komen over de inpassingsmogelijkheden van energielandschappen is het verstandig het gebied niet te lokaal af te bakenen. Daarom zijn we voorstander van gebiedsprocessen die de gemeentegrens overschrijden en de koppeling leggen met andere maatschappelijke opgaven en wensen. Dit schaalniveau leent zich goed om keuzes te maken over de locaties die zich in meerdere of mindere mate lenen voor de ontwikkeling van nieuw energielandschap. Een regisserende rol voor de provincie ligt hierbij voor de hand: zij kan toezien op een goede ruimtelijke ordening en de gemeenten ondersteunen door heldere, coherente kaders voor ontwikkeling aan te reiken. Ook wij worden graag betrokken bij dergelijke gebiedsprocessen.

Stem nieuwe energieprojecten af op de aanwezige natuur- en landschapswaarden in de omgeving.

Dat betekent bijvoorbeeld dat een landschap met een kleinschalig of kwetsbaar karakter zich beter laat combineren met kleine windmolens of subtiel vormgegeven zonneweides dan met de grotere varianten. Andere landschappen zouden met de komst van goed ontworpen energielandschap zelfs een nieuwe impuls kunnen krijgen!





Betrek ons zo vroeg mogelijk bij planvorming voor nieuwe energieprojecten in het buitengebied.

Zodra er een nieuw initiatief ontstaat in of nabij onze terreinen worden we graag direct op de hoogte gesteld, zodat we kunnen afwegen of en hoe we een bijdrage willen leveren aan het project. Zo kunnen we samen met de initiatiefnemer en/of het bevoegd gezag de (on)mogelijkheden onderzoeken om tot realisatie te komen. Ook kunnen we meedenken over potentiële win-wins en creatieve oplossingen ten behoeve van natuur en landschap. Hoewel niet in alle gebieden duurzame energieopwekking mogelijk zal blijken (zie ook punt 6), zijn bezwaren voor natuur en landschap soms te verhelpen door het belang ervan meteen als uitgangspunt mee te nemen in nieuwe projectplannen.

Betrek ook de lokale gemeenschap.

De meest betekenisvolle landschappen ontstaan waar omwonenden zelf aan het verhaal hebben kunnen meebouwen. Door te ontwikkelen vanuit de dialoog met lokale bewoners en gebruikers van een gebied bouw je draagvlak voor nieuwe plannen, en geef je hen de kans om energieprojecten optimaal te laten aansluiten op wat er al aan ruimtelijke kwaliteiten aanwezig is.

Vergroot de kans op een inpasbaar initiatief door goed vooronderzoek en zorgvuldige planvorming.

Dit geldt voor zowel zon, wind, als eventuele andere duurzame bronnen. Grondig vooronderzoek, naar milieueffecten en mogelijke oplossingen, is de basis voor integrale landschapsontwikkeling en kan schade door nieuwe initiatieven aan natuur en landschap voorkomen. Wanneer initiatieven in strijd zijn met wet- en regelgeving kan het project natuurlijk geen doorgang vinden. Maar in andere gevallen kan zorgvuldige planvorming juist leiden tot goede voorbeelden van hoe het wél kan.





Zonne-energie: geef prioriteit aan laaghangend fruit en functiecombinaties.

Bedrijfsdaken, boerendaken, geluidswallen – allemaal locaties waar vrijwel niemand bezwaar tegen heeft. Ook zien we kansen voor energielandschap op boerenland: gecombineerd met extensieve vormen van landbouw en agrarisch natuurbeheer kan dit nieuwe verdienmodellen bieden. Voor zonnevelden zijn wij voorstander van natuurinclusief ontwerp, waarbij ruimte wordt gelaten voor bermen, migratieroutes en ontwikkeling van nieuwe natuurwaarde en landschappelijke kwaliteit.

Regel bij tijdelijke (grootschalige) productielocaties een goede borging van het herstel van de locatie.

Mocht er op een gevoelige locatie toch ruimte worden gevonden voor een grootschalig project, dan is het van belang om vooraf duidelijke afspraken te maken over de beëindiging van het project en waar nodig het herstellen van de natuur of het landschap. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt in de eerste plaats bij de ontwikkelaar/eigenaar van het project.

Meekoppelen van klimaatadaptatie.

In combinatie met energieproductie kunnen ook klimaatadaptatie en extra vastlegging van CO₂ in organische stof onderdelen zijn van energieke landschappen. Door het vergroten van het aandeel 'groene' en 'blauwe' elementen in de openbare ruimte halen we broeikasgas terug uit de lucht én maken we onze leefomgeving beter bestand tegen extreme weersomstandigheden.

Natuur- en milieuorganisaties in de provincie Utrecht, april 2018

Voor reacties of meer informatie kunt u mailen naar info@nmu.nl

Eindredactie: Natuur en Milieufederatie Utrecht

Foto's: Marjel Neeffjes, Siebe Schootstra, Martha de Jong-Lantink

Vormgeving: Communicatiebureau De Lynx

